

נותנים בעצמם [כשאר בני אדם להלן], אלא **אחרים נותנים** להם. והטעם לכך, כי אדם חשוב המתבייש על ידי אחרים, בושתו מרובה ממה שיבייש את עצמו [=אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים].

ולאחר שנתנו אפר בראש הנשיא ובראש אב בית דין, **כל אחד ואחד משאר בני אדם, נותן אפר בראשו שלו**. ומאחר שאינם חשובים כנשיא ואב ביי"ד, אין בושתם מתרבה בכך שאחרים נותנים עליהם, ודי להם בכך שנותנים את העפר בעצמם.

האפר שנותנים

נתבאר שהאפר שנותנים בתעניות אחרונות הוא **אפר מקלה**, כלומר לא עפר אלא **אפר שריפה**, שהוא **גנאי יותר**^נ. אמנם כן מבואר במשנתנו, וכן דעת רבי נתן בברייתא. אך ילי"ע אם תנא קמא בברייתא חולק, ואומר שנותנים עפר סתם.

בגדולה מתחילים מהגדול ובקלה מתחילים מהקטן

רבי אומר, **בדבר של גדולה מתחילים מן הגדול, שבכך מחשיבים אותו, לזכות בגדולה תחילה, ובדבר של קלה מתחילים מן הקטן, ודוחים את הגדול לבסוף, לאחר קלקולו כמה שאפשר**.

ענין זה שבגדולה מתחילים מן הגדול, למד מהכתוב "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן וְלְאַלְעָזָר וְלְאִיתָנָם בְּנֵי אֲרֹנָיִם אַל תִּפְרְעוּ וּבְגֵדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ וְלֹא תִמְתּוּ וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקָּצֵף וְאַחֲיִכֶם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל יִבְכוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה' (ויקרא י"ו).

וענין זה שבקלה מתחילים מן הקטן, למדנו ממה שבתחלה נתקלל נחש, ולבסוף נתקללה חוה, ולבסוף נתקלל אדם.

והסיבה לכך שבנתינת האפר בתעניות מתחילים מהגדולים, שנותנים תחילה בראש הנשיא ובראש אב ביי"ד, **אין כאן פחיתות כבוד להם, אלא אדרבה, חשיבות היא להם, שאומרים להם, אתם חשובים להתפלל עלינו**.

^נ **ואותו אפר הוא מעצם אדם**, שהרי הוא האפר הוי לזכרון העקידה, ובעקידה היה עצמות. [תוס'].